

Streszczenie

Rozprawa doktorska poświęcona jest problematyce ochrony praw podstawowych w związku z prowadzeniem badań naukowych. Tytuł rozprawy został sformułowany szeroko, tak aby umożliwić kompleksowe i wieloaspektowe ujęcie badanego obszaru. Przed pracą postawiono następujące cele badawcze. Pierwszym z nich jest zidentyfikowanie i analiza przepisów prawa międzynarodowego gwarantujących ochronę praw człowieka w związku z działalnością naukową. Drugi cel to dokonanie analizy wybranych aktów prawa Unii Europejskiej mającego wpływ na prowadzenie badań naukowych oraz zawartych w nim gwarancji ochrony praw podstawowych. Badanie służy udzieleniu odpowiedzi na następujące pytania: czy, a jeśli tak to w jaki sposób, międzynarodowy system ochrony praw człowieka wywiera wpływ na działalność naukową? Które aspekty działalności naukowej uznano za istotne z punktu widzenia praw człowieka na poziomie ONZ oraz Rady Europy? Następnie: czy prawo Unii Europejskiej gwarantuje ochronę praw podstawowych w związku z prowadzeniem badań naukowych? Czy unijne ramy prawne dotyczące ochrony praw podstawowych przy prowadzeniu badań naukowych uwzględniają międzynarodowe standardy ochrony praw człowieka oraz stanowią adekwatną odpowiedź na nowe wyzwania dla praw człowieka? W końcu: czy przepisy prawa UE dotyczące badań naukowych świadczą o ewolucji Unii z organizacji gospodarczej w organizację o charakterze politycznym? Autorka zidentyfikowała dwie hipotezy badawcze. Pierwsza z nich dotyczy tego, że gwarancje ochrony praw człowieka w związku z prowadzeniem badań naukowych dotyczą przede wszystkim ochrony osób uczestniczących w badaniach biomedycznych. Druga hipoteza przewiduje, że istniejące gwarancje w niewystarczającym stopniu odpowiadają wyzwaniom dla praw człowieka wynikającym z rozwoju naukowego.

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów oraz zakończenia. Rozdział I poświęcony jest zagadnieniom wprowadzającym. Służy wyjaśnieniu podstawowych pojęć oraz zarysowaniu tła dla analizy norm prawnych. W rozdziale II autorka przygląda się globalnym standardom ochrony praw człowieka oraz regulacjom bioetycznym i analizuje ich znaczenie dla prowadzenia działalności naukowej. Analizie są poddane przepisy tzw. Międzynarodowej Karty Praw Człowieka, jak również inne wybrane akty przyjęte na forum ONZ. Uwagę poświęcono również deklaracjom dotyczącym kwestii bioetycznych opracowanych na forum UNESCO, jako że dotyczą one zagadnień istotnych z punktu widzenia praw człowieka.

Rozdział III poświęcony jest standardom ochrony praw człowieka oraz regulacjom bioetycznym przyjętym na forum Rady Europy. W tym rozdziale oprócz analizy przepisów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka przyjrano się także wybranemu orzecznictwu ETPCz. Podobnie jak w przypadku standardów globalnych, wzięto również pod uwagę dokumenty dotyczące kwestii bioetycznych – Europejską Konwencję Bioetyczną wraz z Protokołem dodatkowym dotyczącym badań biomedycznych, a także dokumenty o charakterze niewiążącym, przede wszystkim Rekomendacje Zgromadzenia Parlamentarnego, Komitetu Ministrów. W rozdziale IV przeanalizowano przepisy prawa UE pod kątem gwarancji ochrony praw podstawowych w związku z prowadzeniem badań naukowych. Celem tego rozdziału jest przedstawienie kompetencji UE w obszarze badań naukowych oraz tego, w jaki sposób unijne prawodawstwo wpływa na ten obszar ludzkiej działalności. Oprócz przepisów prawa pierwotnego, przyjrano się wybranym aktom prawa wtórnego, dotyczącym kolejnych etapów łańcucha innowacji oraz roli, jaką odgrywają w nich prawa człowieka. Przeanalizowano przepisy dotyczące: finansowania badań naukowych ze środków unijnych, prowadzenia badań naukowych, ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych, a także odpowiedzialności za produkt wadliwy. Zakończenie zawiera syntetyczne odpowiedzi na pytania badawcze.